

РІВНЕНЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ РІВНЕНЬКОЇ ОДА
КЗ «РІВНЕНЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ» РОР

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

РІВНЕНЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

ВИПУСК XXI

*Матеріали наукової конференції
«Музейна експозиція—актуальні виклики сучасності.
Поєднання інноваційних та традиційних форм роботи»*

РІВНЕ - 2023

ББК 63.3 (4 Укр) 61

Відповідальний за випуск: Олександр Булига
Упорядники: Олександр Булига, Оксана Яремчук, Ольга Морозова

Комп'ютерна верстка та дизайн: Ольга Морозова, Віктор Луц

Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею.

Збірник наукових праць. Випуск. XXI.: матеріали наукової конференції «Музейна експозиція—актуальні виклики сучасності. Поєднання інноваційних та традиційних форм роботи»/ упор. Булига О., Яремчук О., Морозова О. Рівне, 2023. 154 с.
іл., табл.

ISBN

ББК 63.3 (4 Укр) 61

Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори.
Редакційна група може не поділять думок і концепцій авторів.

ISBN

© Рівненський обласний
краєзнавчий музей, 2023

ЗМІСТ

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОЗИЦІЙНОЇ РОБОТИ В МУЗЕЇ

Бейдик О., Донець І. Музейні експонати крізь призму індивідуальних аналізаторів і власного досвіду.....	5
Булига О., Корчак А. Форми, особливості, змісти музейної експозиції: минуле, сучасне, майбутнє.....	9
Вельгій М. Музеефікація замку у смт Золотий Потік: сучасний стан та можливості використання	12
Вітренко В. Маловідома стаття Світозара Драгоманова «Київський музей – архів переходової доби»	17
Войтюк О., Прищепя Б. Колекція археологічних знахідок доби середньовіччя з досліджень 2014 року Успенської церкви в Дорогобужі	21
Главацька Л. Образ традиційного поліського села в експозиції Національного музею народної архітектури та побуту України	27
Гордієнко Т. Російсько-українська війна через призму людської пам'яті (за матеріалами виставки «Герої не вмирають» в історичному музеї КДКЗ)	31
Дем'янюк О. Використання філателістичної серії «Національна військова техніка» у створенні музейно-тематичної експозиції з мілітарної історії України.....	37
Доброчинська В. (Не)відомий Карло Костирко (1888 —?): митець, педагог, упорядник експозицій Рівненського міського музею у період нацистської окупації	40
Дубінець П. Музейна справа в установах природно-заповідного фонду	43
Казначеева Л. Музичне мистецтво в емоційно-образній побудові експозиції	46
Кепін Д. Природниче пам'яткознавство як наука	48
Копилова С., Чергик Н. До питання про емоційно-образну побудову експозиції: концептуальні засади та практика втілення	50
Лагодич В. Німецьке військово-взуття Другої світової війни з фондів Львівського історичного музею: до питання уточнення атрибуції	52
Марціяш Дир Н. Популяризація сучасної кераміки експозиційними засобами з досвіду Національного заповідника «Замки Тернопілля»	57
Міненко Т. Альтернативна експозиційна площа в музеї під час війни (з досвіду Рівненського обласного краєзнавчого музею).....	60
Пісцова М. Виставки етнографічного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського у 2020 році	61
Сабадаш Ю., Нікольченко Ю. Відображення науково-експозиційної роботи музеїв України у навчальній дисципліні «Музеезнавство» на кафедрі культурології Маріупольського державного університету	64
Сошніков А. Комунікативне поле музейної експозиції	69
Срібна М. Історичні постаті сучасної України як приклад для майбутніх поколінь (за матеріалами фондового зібрання Національного музею історії України)	73

Трембіцький А. Експозиційна та виставково-ярмаркова діяльність музеїв (лекція читана автором студентам спеціальності «Туризм»)	77
Тюска В. Експозиційний простір як важливий чинник культурного розвитку українців під час дозвілля: сучасні тенденції	84
Федоришин М. Давньоруське городище XI-XIII ст. у Пересопниці: до питання сучасної практики музеєфікації пам'ятки	87
Фесенко Г. Історична пам'ять про голокост в артефактах: огляд музейних експозицій в Україні.....	91

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОБУДОВІ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ

Бірьова О. Технології доповненої реальності в музейних експозиціях.....	97
Денисенко О. З досвіду експозиційної роботи у Харківському художньому музеї: традиції і новації	98
Думська Т. Просторова доступність замку у Збаражі: виклики та перспективи.....	101
Жукова О. Експозиційні технології «музейного персонажу» в посиленні культурних впливів спадщини (на основі просторів спадщини Швеції, Чехії, Німеччини Та Польщі).....	105
Ломко О. Поєднання інноваційних та традиційних форм роботи в діяльності Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська Столиця»	110
Майоров В. Формування просторової компетентності в учнів ЗЗСО на прикладі інтерактивних занять з історії у краєзнавчому музеї	114
Мальована Н. «Непізнана планета комах» - креативні, інтерактивні та академічні рішення в побудові музейної експозиції.....	118
Наумов Д. Експозиційне освітлення в сучасному музеї.....	126
Новосельський А. Постійне оновлення експозиції як перспектива розвитку сучасного музею.....	128
Пуцук І. Матеріали усноісторичного опрацювання як майбутні музейні експонати	130
Семенович О., Яремчук О. Формування безбар'єрного простору в Рівненському обласному краєзнавчому музеї	132
Тимошенко Я. Національний музей Чеської Республіки — нешодавній досвід реекспозиції та ревіталізації.....	136
Скакальська І., Левчук А. Публічна історія: виховання особистості через інтерактивні методи в музейних експозиціях	142
Федоришин М., Панасюк О. Літературний музей Уласа Самчука: сучасна практика інноваційного рішення експозиційних завдань	147
Ярмолюк О. Концепція побудови музейної експозиції відділу природи на прикладі експозиційної зали «Рослини Рівненської області» КЗ «Рівненський обласний краєзнавчий музей» РОР	148
Відомості про авторів	151

Валентина ДОБРОЧИНСЬКА

**(НЕ)ВІДОМИЙ КАРЛО КОСТИРКО (1888 —?):
МИТЕЦЬ, ПЕДАГОГ, УПОРЯДНИК ЕКСПОЗИЦІЙ
РІВНЕНСЬКОГО МІСЬКОГО МУЗЕЮ У ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ**

Карло Костирко (Енциклопедія сучасної України.
URL : <https://esu.com.ua/article-4032>)

Галицький культурний діяч Карло Костирко незнаний для широкого загалу волинян. Життя митця у Галичині фрагментарно відбито в енциклопедичній публікації відомого дрогобицького краєзнавця р. Пастуха, де зазначено, що його сліди загубилися в 1930-х роках і подальша доля невідома [5]. Насправді ж незвичне для волинської інтелігенції міжвоєнного періоду ім'я — Карло і його діяльність у Рівненському міському музеї у період нацистської окупації викликали багато років поспіль пізнавальний інтерес. І ось нарешті багаторічні наукові пошуки увінчалися успіхом — зібрані документальні архівні джерела та матеріали р. Пастуха доповнили біографічні відомості про К. Костирка та дали змогу виявити окремі неточності в опублікованих статтях.

У міжвоєнний період з Галичини до Рівного через різні причини прибуло декілька знакових постатей, серед яких був і корінний львів'янин Карло Костирко. Достеменно невідомо, що його спонукало змінити місце проживання і чому саме Рівне стало прихистком для родини Костирка?

На підставі виявлених нових джерел спробуємо реконструювати життєпис К. Костирка. Народився

він 4 листопада 1888 р. у Львові в українській греко-католицькій родині Антона та Олени (дівоче прізвище — Зегер) Костирків [2, арк. 24]. Талановитого 16-річного сина батьки відправили на навчання до приватної живописної школи Батовського. Це була одна з найвідоміших і найстаріших шкіл Львова з викладання рисунку та пейзажу, що діяла впродовж 1894-1914 рр. й розміщувалася на вулиці Св. Софії. Школу заснували три випускники мюнхенської Академії мистецтв — Станіслав Батовський, Роман Братковський та Станіслав Островський. Саме тут упродовж 1904-1905 рр. К. Костирко опанував техніку живопису, а задля вдосконалення фахової майстерності вступив до Академії мистецтв у Кракові. Оскільки ідею створення національної академії мистецтв у Львові на практиці не реалізували, тому українці впродовж першого десятиліття ХХ ст. фахову художньо-промислову освіту здобували у Вищій промисловій школі, де готували ремісників і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, або як альтернативу обирали приватні школи образотворчого мистецтва [6, с. 230].

У Краківській академії мистецтв К. Костирко навчався упродовж 1906-1910 рр., принаймні відомо, що був учнем майстерні Йосифа Унежинського, а в 1909-1910 рр. — професора і ректора закладу — Войцеха Вайса [2, арк. 22]. Після закінчення навчання він займався самостійною мистецькою працею. Від 1911 р. як військовозобов'язаний громадянин Австро-Угорщини проходив службу в резерві її збройних сил. Творчі плани художника перервала Перша світова війна 1914 р., під час якої він потрапив у російський полон і до 1920 р. перебував у місті Орську Оренбурзької губернії [2, арк. 24 а].

З Росії К. Костирко повернувся до Галичини, у Стрий, і від 1920/21 н.р. розпочав педагогічну працю: спершу як учитель рисунку на жіночих курсах, а вже з наступного 1921/22 н.р. й до 1930/31 н.р. працював в українській приватній жіночій семінарії. Викладав у класах, де рисунок був обов'язковим предметом. Згідно з польським законодавством у червні 1929 р. К. Костирко підтвердив свій професійний фах й отримав диплом вчителя середніх шкіл і вчительських семінарій. Упродовж 1931-1933 рр. працював у приватній ткацькій школі [2, арк. 4, 8-9, 22].

Утім, у Стрию К. Костирко не лише викладав у різних навчальних закладах, а й створював декорації до вистав Стрийського театру ім. М. Старицького [5], написав низку картин — натюрмортів, пейзажів, народних типів. Ці полотна виконані в різних

Рис. 1. Бабуся

Рис. 2. З бойківських типів

Рис. 3. Головка

техніках — олією, аквареллю, вугіллям і олівцем [8, s. 5]. Відомі його твори, написані в 1920-1930-х рр.: «Селянка», «Селянин у капелюсі», «Старий селянин», «Селянин (Гураль)», «Бабуся» [5], «Мертва натура», «З бойківських типів», «Головка». Окремі з них друкувалися 1927 р. в ілюстрованому львівському журналі «Світ» (рис. 1-6).

У 1920-ті рр. К. Костирко долучився до роботи Гуртка діячів українського мистецтва у Львові, котрий створили емігранти з радянської України, на чолі з відомим українським політичним і культурним діячем, міністром освіти періоду Директорії, художником Петром Холодним. К. Костирко виставляє свої картини на виставках у Львові [3, с. 6] та Стрию, котрі проходять із великим успіхом і вносять «певний мистецький фермент» в українське життя [8, с. 5]. Про появу нового митця писали галицькі газети та часописи. Високу мистецьку оцінку художнику К. Костирку дав П. Холодний, зазначивши, що «...роботи його відзначаються ясним, чистим тоном, простотою стилю, правдивістю і щирістю. Деякі його праці закупив Національний музей, який не зміг не оцінити їх належної вартості» [7, с. 5-6].

Несподівана зміна життєвої стратегії у 1933 р. привела К. Костирка в Рівне. Тут він влаштувався учителем рисунку в українській приватній початковій школі імені гетьмана Івана Мазепи, директором якої був Іван Сав'юк, також галичанин. Чи зміг він приїхати у нове місто без попередньої згоди щодо працевлаштування й облаштування родинного побуту? Пропускаємо можливість знайомства й контактів К. Костирка з І. Сав'юком, адже вони проходили службу в австро-угорській армії, згодом побували в російському полоні, щоправда, в різних містах. У цій школі К. Костирко викладав до 1935 р., а в 1937/38 н.р. — у ремісничій школі [2, арк. 10-11]. Сім'я К. Костирка — дружина та двоє дітей — про-

живали на вулиці Я. Каспровича, 6 (польська назва, у 1941 р. зміненна на М. Костомарова). З анкетних даних відомо, що він вільно володів декількома мовами — німецькою та «усіма слов'янськими» [2, арк. 24].

У радянський період 1939-1941 рр. К. Костирко працював у реорганізованому шкільництві Рівного, про що свідчить його членство у професійному союзі працівників початкових і середніх шкіл УРСР [2, арк. 12].

Нацистську окупацію 1941 р. родина К. Костирка зустріла в Рівному. Створена влітку українська міська управа на чолі з Полікарпом Бульбою, підтримала ініціативу Ю. Шумовського щодо відкриття рівненського міського музею в Рівному. В серпні затвердили штат працівників закладу, в якому посаду директора до початку грудня 1941 р. обіймав К. Костирко [4, с. 173]. До 4 грудня 1941 р. за розпорядженням Рівненської міської управи була проведена інвентаризація у всіх відділах — мистецькому, геологічному, археологічному та етнографічному, а інвентарні списки направили на адресу управи. У перші місяці підготовчого періоду організації музею важливу роль у збереженні історичної пам'яті відіграв саме К. Костирко, котрий брав участь у створенні музейних експозицій, адже художньо-естетичний погляд митця сприяв у підборі предметів для впорядкування музейних колекцій. Підготовчий період у музеї розтягнувся більше ніж на рік, зрештою для відвідувачів музею відкрився 4 листопада 1942 р. [4, с. 169].

Звільнившись із посади директора, К. Костирко 20 грудня 1941 р. надав документи секретареві міського шкільного відділу Д. Литвиненку для працевлаштування. Учителював він в одній із п'яти професійних шкіл — «фаховій нижчій школі» з відділами: білизнярським, кравецьким, килимарським, трикотарським і вишивки, де викладав мистецтво

Рис. 4. Студія

Рис. 5. Студія

Рис. 6. Мертва натура

і килимарство. Цікаво, що директоркою закладу була Олександра Йосипівна Костирко, ймовірно, дружина Карла Антоновича. Про неї відомо небагато, а саме те, що була українкою, мала незакінчену середню освіту й навчала учнів вишивки. Під її керівництвом працювало 6 учителів і здобували фахову освіту 84 учні (23 хлопці і 61 дівчина) [1, арк. 396].

Отже, повернута увага до багатогранної діяльності галицького художника й педагога Карла Костирка в історії Рівного проливає світло на його біографію і волинський період життя. Утім, невідомою сторінкою залишається життєпис митця в наступні роки, проте сподіваємося на його повне відтворення.

Джерела та література:

1. Держархів Рівненської обл. Ф. Р-33. Оп. 2. Спр. 3 (к-сть арк. не зазначена).
2. Держархів Рівненської обл. Ф. Р-33. Оп. 2. Спр. 5. 26 арк.
3. Д-р О. Мистецька виставка у Львові. *Світ (Львів)*. 1927. Ч. 1. С. 5-7.
4. Луц В., Леонова Л. Рівненський обласний краєзнавчий музей в період Другої світової війни (1941-1944). (За документами Державного архіву Рівненської області). *Наукові записки РОКМ*. Вип. XVI. Рівне, 2018. С. 169-186.
5. Пастух Р. І. Костирко Карло Антонович. *Енциклопедія Сучасної України* / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-4032>
6. Пінчевська Б. Роль Краківської школи образотворчого мистецтва та Краківської Академії мистецтв у формуванні художньої освіти в контексті становлення та розвитку єврейського мистецтва в Східній Галичині та Україні в період 1900-1939 рр. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2012. Вип. 8. С. 224-245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mist_2012_8_22
7. Холодний П. К. Костирко. *Світ (Львів)*. 1927. Липень. Ч. 13-14. С. 5-6.
8. Z wystawy obrazow Karola Kostyrki. *Echo Karpackie (Stryj-Lwów)*. 1926. № 3. S. 5.

Науково-краєзнавче видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Рівненського обласного краєзнавчого музею

Збірник наукових праць

Випуск ХХІ

Матеріали наукової конференції
«Музейна експозиція—актуальні виклики сучасності.
Поєднання інноваційних та традиційних форм роботи»

Комп'ютерна верстка та дизайн
Віктор Луц, Ольга Морозова